

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Drákula – realita, pověst a jeho odraz v literatuře
a filmu**

Nikola Forbelská

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologických a historických věd

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**DRÁKULA – REALITA, POVĚST A JEHO ODRAZ
V LITERATUŘE A FILMU**

Nikola Forbelská

Vedoucí práce:

Mgr. Petr Sokol
Národní památkový ústav
Územní odborné pracoviště v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

Na tomto místě chci poděkovat za užitečné rady a podněty, za spolupráci a za přínosnou konzultaci vedoucímu mé práce Mgr. Petru Sokolovi.

Obsah

1. ÚVOD	6
2. REALITA – VLAD III. TEPES	10
2.1 Historický kontext	10
2.1.1 Transylvánie v 15. století	11
2.1.2 Politická situace	13
2.2 Život a vláda Vlada III. Tepese	13
2.2.1 Otec Vlad II. Dracul.....	14
2.2.2 Cesta k vládě	16
2.2.3 Vláda.....	17
2.2.4 Sklonek života.....	19
2.3 Pověsti o jeho skutcích	21
3. POVĚST – HRABĚ DRÁKULA	23
3.1 Příběh	24
3.2 Drákula v literatuře	25
3.2.1 Vzhled hraběte Drákuly.....	26
3.2.2 Schopnosti a chování.....	28
3.2.3 Ztvárnění ostatních postav.....	28
3.2.4 Společné a rozdílné rysy v literatuře.....	31
3.3 Drákula ve filmu	32
3.3.1 Vzhled hraběte Drákuly.....	33
3.3.2 Schopnosti a chování.....	35
3.3.3 Ztvárnění ostatních postav.....	36
3.3.4 Společné a rozdílné rysy filmů	39
3.4 Komparace literatury a filmu	40

4. SROVNÁNÍ DRÁKULY A VLADA III.	42
5. ZÁVĚR	46
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48
7 SEZNAM PŘÍLOH	51
8 RESUMÉ	52
9. PŘÍLOHY	53

1. ÚVOD

„Měl výraznou tvář a nápadně široké nosní dírky, na sevřených ústech pod mohutným knírem bylo cosi krutého, snad díky ostrým bílým zubům přečnávajícím přes, na jeho věk, neobvykle rudé rty. Uši měl bledé a špičaté a dlouhé ostré nehty připomínaly drápy. Podivné byly jeho dlaně porostlé chlupy“ (Stoker 1997: 15). Takto popisuje Bram Stoker Drákulu v jeho stejnojmenném díle. Hrabě Drákula, nejznámější z upírů, žijící ve svém neudržovaném hradě se špičatým cimbuřím v temné a daleké Transylvánii, se stal předlohou pro mnoho literárních i filmových děl. Dalo by se říci, že po jeho vzniku nastal nárůst filmů a knih nejenom o Drákulovi, ale i o upírech v různých částech světa.

Upír však není záležitost pouze 19. – 20. století, jak by se mohlo zdát. Byl tu v podstatě odnepaměti. Původ slova upír je sporný a existuje mnoho teorií jeho vzniku (Wilson 1985). První zmínky o nemrtvých bytostech, které v noci vylézají z hrobů a sají krev, sahají až do dob Mezopotámie. Podoba upíra, kterou známe dodnes, se formovala už v době romantismu podle slavných autorů, jako byl Byron, Goethe či Baudelaire (Koláček 2008: 154). Upír je tak postava bledá, téměř průsvitná s tmavýma očima, dlouhými nehty a ostrými přes ret přečnávajícími špičáky. Živí se krví lidí, kterou získává prokousnutím jejich hrdla. Takovouto představu o upírech máme od dob Stokerovského Drákuly (Stoker 1997: 60). Jak si ale lidé představovali upíry dříve? První definice upíra byla uvedena v článku francouzského časopisu *Le Mercure Galant* roku 1693, kde se říká, že se objevují mezi polednem a půlnocí a přicházejí vysát krev z živých lidí, občas jí vysají takové množství, že jim vytéká z úst, nosu i uší. V noci navštěvují přátele a vysávají jim krev, což má za následek smrt. Zneškodnit se dá pouze tak, že jeho mrtvole, která je i po dlouhém pobytu v rakvi měkká, svalnatá, ruměná a pružná, usekneme hlavu a vytrhneme srdce (Maiello 2005: 21).

Bram Stoker Drákulu nepostavil na „zelené louce“, ale za vzor si vzal postavu reálné osoby a to Vlada III. řečeného Naražeč, který vládl Valašsku v období druhé poloviny 15. století a snažil se zabránit expanzi Osmanské říše. Přízvisko Dracul pochází od jeho otce, který jej získal od Zikmunda Lucemburského (Andreescu 1999: 118). Vlad se do historie zapsal svou krutou a velice krvavou vládou, kdy své nepřátele dal nabodávat na kůl. Ohledně jeho postavy dodnes koluje spousta mýtů a možná i proto mnoho lidí věří, že Vlad nebyl pouhá předloha pro upíra Drákulu, ale že skutečným upírem byl.

Cílem bakalářské práce je objasnit souvislosti (pokud nějaké jsou) mezi reálnou postavou Vlada III. Tepese, vampyrickými představami a mytickým hrabětem Drákulou. Pokusím se také přiblížit obraz Drákuly v současnosti na základě toho, jak s touto postavou pracuje filmový průmysl a literatura, a následně jestli má historický Drákula (případně Vlad III. Tepes) ještě něco společného (kromě jména) s pojetím Drákuly v dnešní době. Použitou metodou je sběr dat z literatury, která se zabývá historií středověké oblasti Rumunska a středověku celkově, postavou Vlada III. a souvisejících osob, a v neposlední řadě také vampyrismem, jako prameny slouží beletrie a filmy s drákulovskou tematikou.

Stěžejní knihou bude *Drákula* od Brama Stokera. V dnešní době však není možné sehnat původní vydání této knihy, na celém světě je pouze několik exemplářů. Proto budu čerpat ze zkrácených výtisků – a to jak z knihy pro dospělé, tak obrázkové knihy pro dětské čtenáře. Další literatura bude vybírána dle několika kritérií. Hlavním kritériem je žánr a obsah knihy. Kniha by měla vyprávět příběh o hraběti Drákulovi, to tedy znamená, že Drákula musí hrát hlavní roli a ne se v příběhu pouze vyskytovat. Knihy by dále neměly být ze stejného období, protože práce sleduje také vývoj obrazu hraběte v čase. A konečným kritériem je dostupnost knihy v České republice. Vybranou literaturou tedy jsou: kniha

od Brama Stokera *Drákula* z roku 2004 a 1997, následně výtvarně zpracovaná kniha od Luise Scafatiho *Drákula* z roku 2007 a jako poslední kniha od Briana Storkera z roku 2009 *Dracula – světlo a stín řádu draka*.

Protože se v práci nezabývám pouze literaturou, ale i filmovým zpracováním, vybrala jsem několik filmů. Kritéria pro výběr byla velmi podobná jako u literatury. Nejdůležitější byl opět žánr a obsah filmů. Šlo především o to, aby film vyprávěl příběh, kde je hlavní postavou hrabě Drákula. Proto nebude zkoumán žádný historický film o Vladu III., i přesto, že jich také bylo několik natočeno. Dalším kritériem je rok vzniku filmů, protože práce mimo jiné zaznamenává, jak se obraz hraběte v průběhu let vyvíjel. Jedním z požadavků na zkoumané filmy byla rovněž postava samotného Drákuly. Filmy byly vybrány tak, aby bylo zřejmé, jak se měnilo jeho pojetí. Jako hlavní film, ze kterého budu vycházet a podle nějž budu srovnávat Drákulu s dalšími filmy, jsem vybrala film *upír Nosferatu* z roku 1922, v originálním názvu *Nosferatu, eine Symphonie des Grauens*, který byl režírován Fridrichem W. Murnauem. Druhý zvolený film se jmenuje *Drakula (Dracula)* od režiséra Johna Badhama z roku 1979, kde hlavní postavu ztvárnil Frank Langella. A poslední film z roku 1992 od režiséra Francise Forda Coppoly *Drakula*, v originále *Bram Stoker's Dracula* (<http://www.csfd.cz>).

Práce je rozdělena do 3 obsáhlých kapitol. Nebude se zabývat tím, jestli je možná existence upírů, ani nebude jejich existenci vyvracet. Upír bude v následujících kapitolách brán jako jev či postava, se kterou v minulosti pracovalo a stále pracuje lidské vědomí.

Obsahem první části práce bude v první řadě postava Vlady III. Tepese, historický kontext a jak je tato historická postava pojmána v médiích. Dále se projekt zaměří na pověst o Drákulovi, jakým způsobem je Drákula prezentován v literatuře a ve filmu. Budu sledovat obraz hraběte

Drákuly (a s ním i dalších klíčových postav Míny, Lucy, Van Helsinga), jak se během času vyvíjel ve filmu a literatuře. Další část bude srovnávat mytického hraběte Drákulu s reálnou postavou Vlada Tepese. Pokusí se nastínit důvody, proč mnoho lidí stále věří, že jsou jednou osobou.

2. REALITA – Vlad III. Tepes

„Nebyl příliš vysoký, spíše podsaditý a svalnatý. Jeho vystupování působilo chladným dojmem a mělo v sobě cosi děsivého. Měl orlí nos, rozšířené chřípí, zarudlý, hubený obličej, v němž velmi dlouhé řasy zastiňovaly široce otevřené zelené oči; černé, husté obočí jim propůjčovalo hrozivý výraz. Měl knír. Díky širokým spánkům vypadala jeho hlava mohutně. S jeho zavalitým tělem spojovala hlavu býčí šíje, na ramena mu spadaly černé kučeravé kadeře“ – takto popisuje knížete Vlada III. řečeného Naražeč Ralf-Peter Märtin (Märtin 1997: 4). Není jasné, z jakého zdroje Märtin čerpal, ale vyobrazení Vlada Tepese je několik – například nedávno objevený portrét, který pochází z počátku 17. století a dnes je uložen v knihovně ve Stuttgartu, nebo portrét Vlada III. v pamfletu z roku 1804 z muzea v Budapešti (viz příloha č. 1), či z poštovní známky vydané k pětistému založení Bukurešti roku 1974 (Andreescu 2001: 153, 161, 194). Tvář Vlada vystihl Märtin přesně (viz příloha č. 2). Je třeba doplnit, že je vždy vyobrazován s červenou pokrývkou hlavy, na které je čelenka ozdobena stříbrnými perlami a valašským znakem.

Vlad III. Tepes se stal známým nejenom pro svou krutovládu, ale také proto, že jeho život a částečně i vzhled (pokud porovnáme, jak popisoval Drákulu Stoker a knížete Vlada Märtin) byl inspirací irského spisovatele Brama Stokera, když Vlada použil jako předlohu pro svůj hororový román Drákula.

2.1 Historický kontext

Na počátku 14. století vypadala mapa Evropy v podstatě stejně jako nyní. Již před třemi sty lety bylo ukončeno stěhování národů a poslední vpád

kočovníků byl nájezd Mongolů ze střední Asie. Zároveň to bylo období, kde Evropa procházela morovými epidemiemi (Hay 2010: 28, 39). Ve 14. a 15. století byla Evropa ovlivněna válkami a dlouholetými konflikty vyvolanými husitskou revolucí, spory mezi velkými královstvími a boji o nástupnictví. Bylo to období tzv. stoleté války mezi Francií a Anglií, která skončila v roce 1453 vítězstvím Francie, osmanských vpádů, polského zápasu s německými rytíři a česko-uherské války, která byla roku 1478 ukončena příměřím v Olomouci. Když 7. dubna 1490 zemřel Matyáš Korvín, na uherský trůn dosedl Vladislav II. Jagellonský, který se nedokázal ubránit osmanskému vpádu. A tak hned v počátcích jeho vlády Osmané vpadli do Sedmíhradska, oblehli Bělehrad a zničili jižní Uhry (Andreescu 2001: 5, 10).

2.1.1 Transylvánie v 15. století

Patnácté století bylo v oblasti východní Evropy ve znamení neustálých územních a mocenských bojů, především proti nadvládě Turecka (mapa tehdejšího Rumunska viz příloha č. 3). Transylvánie, nebo také Sedmíhradsko, se stalo součástí uherského království, ale i přesto si uchovalo relativní autonomii a stejný typ politické organizace, jako sousední rumunská knížectví – Valašsko a Moldávie. Obyvatelstvo Sedmíhradska sestávalo ze čtyř hlavních skupin – Maďarů, Rumunů, Sékelů a Sasů. Sasové pocházeli hlavně z oblastí kolem Rýna a Mosely. Usadili se na severu a jihu Sedmíhradska, kde založili města jako Sibiu nebo Brašov. Jako zkušení kupci a řemeslníci, pověřeni obrannými úkoly, byli vybaveni privilegii, která jim zaručovala osobní svobodu a vlastní soudnictví. Původ Sékelů je sporný a nedá se přesně doložit. Můžeme se domnívat, že byli potomky Hunů, ale všeobecně přijímanou verzí je, že přišli ze střední Asie. Sékelové se usadili na jihovýchodě Transylvánie a

jejich úkolem bylo hlídat hranice. Sasové i Sékelové byli organizovaní z administrativního a územního hlediska do stolic, které byly z velké části autonomní a zodpovídaly se přímo koruně (Treptow 1997: 46 -48). Třetím národem Sedmihradska byli Maďaři, kteří jako šlechtici měli mnoho privilegií – z jejich řad byl volen vojvoda¹ - a hlavním úkolem byla obrana země. Čtvrtou, zároveň nejpočetnější skupinou obyvatel byli Rumuni. Rumuni coby kočovní pastevci neměli žádná politická práva. Jako jediní ze všech čtyř skupin obyvatelstva vyznávali pravoslavnou, tedy ortodoxní církev. Naopak ostatní „uznávané národnosti“ vyznávali katolicismus a hlásili se k římské církvi (Martin 1997: 23, 24).

V 15. století, po potlačení velkého selského povstání, byl vytvořen systém tří vládnoucích národů – stavů, tedy maďarského, sékelského a saského. Od té doby již Rumuni nebyli bráni prakticky vůbec v potaz.

V době, kdy osmanská expanze dosáhla k břehům Dunaje, byl na valašský trůn dosazen Mircea Starý. Stal se jedním z největších knížat rumunského středověku. V dobách, kdy osmanskou říši trápily nástupnické spory, dobyl a znovuobsadil Dobrudžu. Za svého největšího spojence považoval Zikmunda Lucemburského. Mircea Starý zemřel roku 1418 a po jeho smrti Valašskem léta zmítaly boje o trůn. Počátkem třicátých let vládl kníže Alexandr Aldea, který před Osmany kapituloval a zavázal se platit sultánovi daň a poskytovat vojenskou pomoc, kdykoliv bude potřeba. Po jeho smrti se trůnu zmocnil Vlad Dracul, avšak i on se časem Turkům podrobil (Andreescu 2001: 11 - 13).

¹ Vojvoda = vyšší šlechtický titul či titul panovníka menšího státního celku (<http://www.historickaslechta.cz> 25. 3. 2011).

2.1.2 Politická situace

Pevným základem pro systém vlády, který provázel Sedmihradsko po celý středověk, se stala unie tří národů uzavřená mezi uherskou šlechtou, Sékeli a saskými patricii. V Sedmihradsku se stala města nezávislými a samosprávnými útvary, jimž vládla rada dvanácti předních měšťanů. Rada byla podřízena uherské koruně a měla vymezena různá městská privilegia. Ve Valašsku a Moldavsku byla organizace velmi podobná, avšak chyběla jí autonomie kvůli podřízenosti knížeti. V zemích Rumunska fungovala feudální hierarchie. Kníže v podstatě vykonával v zemi absolutní moc. K ruce měl knížecí radu nazývanou „sfatul domnesc“, složenou z mocných bojarů. Složení a privilegia rady byla stanovena až v době vlády Mircey Starého. V Sedmihradsku nesl vládce titul vojvoda a patřil mezi nejvyšší úředníky uherského království. Tři stavy společnosti (šlechta, církve, města) zasedaly na shromáždění, které se do 16. století nazývalo „congregationes Generales“ (Treptow 1997: 59 – 61, 63).

Základy pro výkon práva tvořily staré římské zvyky, které byly během let přizpůsobeny potřebám zemědělců a pastevců. Právo bylo zvykové až do 14. – 15. století, kdy bylo nahrazeno sepsanými právními kodexy (Treptow 1997: 64).

2.2 Život a vláda Vlada III. Tepese

Osmanské dobývání Balkánu vrcholilo, taktéž i boj křesťanství s islámem. Do těchto divokých časů se někdy v letech 1428 – 1429 narodil Vlad III. Tepes ve městě Sighișoara v Transylvánii (viz příloha č. 4). Jiné zdroje jako rok narození uvádí až rok 1431. Údajně se narodil ve znamení Štíra. Roku 1436 se s rodinou přestěhoval do města Târgoviște. Z otcovy linie

byl přímým potomkem Mircey Starého z Basarabovy dynastie bojujícího několik desítek let proti Turkům a ze strany matky potomkem Mușatovy moldavské dynastie. Vlad III. nejčastěji přebýval ve svém sídle na hradě Poenari, který byl vystavěn v roce 1459 ve tvaru mnohoúhelníku na místě staré dácké pevnosti (viz příloha č. 5). Hrad se tyčil na vrcholku skály na dolním toku řeky Agres (Andreescu 2001: 21, 69 - 71).

Přízvisko Tepes neboli Naražeč či Napichovač získal díky svému krutému způsobu zacházení s protivníky, které s oblibou nechal narážet na zašpičatělý kůl. Přezdívka Dracula je odvozena od Dračího řádu, který získal jeho otec od Zikmunda Lucemburského. Ve starorumunské podobě je to Draculea – přípona ea znamená „syn koho“ – Dracula tedy znamená „syn draka“ (Treptow 1997). Existuje však mnoho jiných vysvětlení pro přezdívku Dracul. Jednou z verzí je, že pochází ze slova Drago, které znamená drahý. Dále byzantský historik Doukas tvrdí, že ho nazývali Dragulios, což znamenalo zlý a falešný a nakonec slovanská verze vysvětluje přezdívku tak, že se jmenoval „*Dracula po valašsky a ďábel po našem*“ (Andreescu 2001: 71, 113 - 118).

Vlad III. strávil podstatnou část svého mládí v zajetí na dvoře sultána Murada II., a tak znal osmanskou vnitřní mocenskou strukturu velmi dobře. Na druhou stranu než se dostal k vládě ve Valašsku, tak několik dlouhých let cestoval a poznával politiku Uherska, také byl pověřen střežením Transylvánie. Tyto životem nabyté informace mu byly v době jeho vlády velmi užitečné (Märtin 1997: 91).

2.2.1 Otec Vlad II. Dracul

Otcem Vlada III. Tepese byl Vlad II. Dracul, jenž byl následníkem Mircey Starého. Dracul měl tři syny – Mirceu, Vlada a Radu a také další dva

nemanželské syny – opět Vlada, který se stal mnichem, a Mirceu. Vlad II. od roku 1429 sídlil v Sedmihradsku. Roku 1431 odjel do Norimberku ke dvoru císaře Zikmunda Lucemburského, kde mu byl udělen Dračí řád a byl formálně titulován knížetem valašským. Avšak po návratu z Norimberku se jeho naděje stát se knížetem rozplynula, neboť Zikmund Lucemburský pod nátlakem litevského knížete podpořil Alexandra Aldeu. Po smrti Alexandra Aldey roku 1436 Vlad II. vpadl do Valašska a na trůn nakonec dosedl. Nový kníže vypověděl smlouvu uzavřenou jeho předchůdcem Alexandrem Aldeou a sultánem. V roce 1437 zemřel Zikmund Lucemburský a uherské království se dostalo do nepříznivé situace, kterou se sultán Murrad II. okamžitě pokoušel využít. Vladu Draculovi nezbývalo nic jiného než vzdát hold sultánovi a uzavřít spojenectví. Dracul se však velmi brzy začal odklánět od svého spojenectví s Tureckem a naopak podporoval protitureckou vládu Jana Hunyadiho ze Sedmihradska. Sultán Vlada II. obvinil ze zrady a knížete uvěznil v Gallipoli. Roku 1442 se sultán rozhodl Vlada Draculu propustit výměnou za jeho dva mladší syny. A tak se Vlad III. a Rada stali tureckými rukojmí. Vlad Dracul se za příslib navrácení synů opět podrobil sultánovi. Avšak roku 1444 porušil smlouvu se sultánem a zúčastnil se osudové bitvy u Varny proti Turkům. Kvůli zhoršujícím se vztahům s Uhrami a Janem Hunyadem byl Vlad II. přinucen roku 1446 opětovně uzavřít mír se sultánem (Treptow 1997: 76 - 80). Vlad II. Dracul zahynul v prosinci roku 1447. Na přání Jana Hunyadiho byl zajat a popraven ve vesnici zvané Bălteni v oblasti Ilfov. Jeho prvorozený syn Mircea byl mučen a zabit ve stejném roce i měsíci ve vesnici Târgovisti (Andreescu 2001: 23).

2.2.2 Cesta k vládě

Cesta Vlada III. k vládě nebyla jednoduchá. Vlad jakožto legitimní syn Vlada Draculy byl zákonným kandidátem na valašský trůn. Na sklonku roku 1448 byl ovšem valašským knížetem Vladislav II. – syn Dana II. Současně roku 1448 proběhla bitva na Kosově poli, kde Vladislav II. doprovázel křesťanské síly a v bitvě proti Turkům se připojil k Hunyadimu. Během té doby měl Vlad III. volné pole působení, a tak se s pomocí Turků zmocnil valašského trůnu. Jeho vláda však netrvala dlouho, krátce po návratu Vladislava byl mladý Vlad III. z trůnu sesazen. První vláda Vlada Tepese ve Valašsku trvala pouze krátkou dobu, předpokládá se, že maximálně dva měsíce (Andreescu 2001: 31 - 42).

O tom, co se s Vladem Tepesem dělo po sesazení z trůnu, víme pouze málo. Snad našel útočiště u Turků a vyčkával na správný okamžik, aby se znovu mohl chopit trůnu. Jiné zdroje naopak tvrdí, že se do Turecka a do služby sultána vrátit nechtěl. Dalších 8 let tedy strávil cestováním a sbíráním cenných informací, jeho prvním cílem bylo Moldavsko, které si vybral, protože tam měl příbuzné. Vlad chtěl požádat vojvodu Moldavska o podporu při dosazení na valašský trůn, v Moldavsku však došlo k mnoha změnám ve vládě, které vyvrcholily zavražděním Bogdana II.², a tak roku 1451 Vlad Tepes odešel do Sedmihradska. V Sedmihradsku se Vlad seznámil s mocenským vlivem německých měst Brašov a Sibiňa a začal usilovat o jejich přízeň. To se pochopitelně nelíbilo Hunyadimu a městům přikázal vyhnat Vlada ze země jakožto buřiče (Märtin 1997: 77 – 79).

Ke znovudosazení na trůn mu tentokrát nepomohli ani Turci. Na vypuzení Vladislava II. nijak nespěchali a naopak s ním vyjednávali (Koláček 2008: 75 - 76). Naštěstí pro Vlada, zvyšující se politické

² Moldavský kníže, syn Alexandra Dobrého a otec Štěpána velikého (Andreescu 1999: 226)

odcizení mezi Vladislavem II. a Janem Hunyadiem vyústilo v otevřené nepřátelství. Důvodů, které vedly Hunyadiho k myšlence na sesazení Vladislava II. z trůnu, bylo mnoho, jednou hypotézou je hospodářská politika Vladislava, který provedl monetární reformu – srovnal valašskou měnu s tureckou. Vladislav II. zemřel mečem a na jeho trůn s pomocí Jana Hunyadiho nastupuje v období mezi 15. dubnem a 3. červencem 1456 Vlad III. Tepes (Andreescu 2001: 51 - 54).

2.2.3 Vlása

Vlad III. Tepes byl autoritativní vládce, spisovatel Ralf Peter Märtin ho ve svém díle dokonce popisuje jako předchůdce machiavelliovského typu vladaře. *„Vždyť šlechtnost by ho mohla v určité situaci uvrhnout do záhuby, a naopak, co na první pohled vypadá jako špatnost, může znamenat prospěch a bezpečnost pro celou zem.“* *„Je-li cílem tvrdosti pořádek, svornost a blahobyt, pak proti ní nelze vůbec nic namítat“* (Machiavelli 1995: 72, 75).

Vlad III. podporoval hospodářský život Valašska a staral se o rozvoj armády a obchodu. Snažil se zabránit saským obchodníkům ze Sedmihradska v brzdění vývoje valašských měst. Dokonce jim zakázal obchodovat s rolníky a bojary a vynutil si nakupování a prodávání zboží pouze ve městech (Roller 1957: 77).

Během své vlády Vlad obnovil slib věrnosti uherskému králi, ale zároveň se podřídil i Turkům. Za své suverény tedy uznal dvě soupeřící mocnosti. Během roku 1457 se zostřil konflikt knížete Vlada a měst Brašov a Sibiňa. Tato sedmihradská města podporovala jiné pretendenty na jeho trůn. Město Sibiňa podporovalo Vlada Mnicha, nevlastního bratra Vlada Tepese, dokonce jej ubytovaly v Amlasu, na který si činil nárok Vlad. Vlad

se jim brutálně pomstil – vtrhl do Sedmihradska a jako žhář pustošil oblasti kolem Amlasu. Brašovští podporovali Dana, syna Vladislava II., který se pokusil Vlada Tepese svrhnout z trůnu. Dan byl však v bitvě poražen a přišel o hlavu. Některé německé verze uvádějí, že byl donucen si vykopat vlastní hrob. Reakcí na nepřátelství těchto měst vpadla valašská armáda do Sedmihradska, kde vyloupila a vypálila mnoho obcí a každého, kdo jim přišel pod ruku, čekala smrt naražením na kůl (Andreescu 2001: 56 - 65).

Vlad si budoval mocenskou pozici – rozšířil svou tělesnou stráž a pomalu začal s potlačováním vlivu bojarů. Věřil, že skutečnými viníky jeho problémů byli právě bojaři. Řídil se principem rodové zodpovědnosti – což v reálu znamenalo, že na kůl nechal narazit nejenom své protivníky, ale i celé jejich rodiny (Märtin 1997: 98). Vladovým politickým krédem bylo nastolit pořádek a klid uvnitř země, protože to byl hlavní předpoklad pro vládu nezávislou navenek. Kníže, v jeho pojetí, byl jediný zdroj práva, on byl první nade všemi, nikdo ho nesměl kritizovat. Rovnost u něj fungovala pouze v tom ohledu, že mu byli poddáni všichni stejně bez ohledu na národnost, náboženství nebo pohlaví. Vladovým cílem bylo, aby vše mělo svůj účel. Žebráci či lidé postižení podle něj k žádnému účelu nesloužili, byli pouze zátěží a přižívovali se na majetku ostatních³. Říká se, že jednoho dne Vlad III. nechal pozvat na hostinu žebráky a otázel se jich, jestli nechtějí žít bezstarostně a netrpět nedostatkem. Po jejich kladné odpovědi dal sál, ve kterém byli, zapálit. Svůj čin vysvětlil tak, že nechce v knížectví chudobu, a když se odstraní chudí, odstraní se i chudoba (Märtin 1997: 102 – 104).

³ Zajímavostí je, že ještě ve 13. století byli žebráci ve středověké Evropě uctíváni jako vyznavači totální chudoby po vzoru Krista a také v té době začaly vznikat žebravé řády (Le Goff 2005: 675).

V letech 1461 až 1462 se kníže Vlad III. dostal do konfliktu s Turky. Odmítl platit sultánovi roční poplatek a uzavřel spojení s novým uherským králem Matyášem Korvínem – synem Jana Hunyadiho. Matyáš ho dokonce zasnoubil s jednou jeho příbuznou, čímž stvrdil jejich spojení. Sultán poslal za Vladem vyslance, pokud se kníže osobně dostaví s nezaplaceným tributem k sultánovi na dvůr, bude mu odpuštěno – to však Vlad III. rázně odmítl (Märtin 1997: 114 – 116). V zimě 1461 – 1462 zaútočil na turecké pozice v povodí Dunaje a Severního Bulharska. Sultán Mehmed II., syn Murrada, pozval pod záminkou územního sporu Vladu III. do Giurgiu. On však léčku prokouknul, Giurgiu osvobodil a nechal zpustošit celý dunajský břeh a povraždit mnoho Turků. Mehmed II. Vladovi odpověděl v zápětí roku 1462 obrovským tureckým vpádem. Podařilo se mu vypálit klíčový přístav s pevností Brăilu. Vlad byl následně svržen z trůnu a nahrazen bratrem Radu Krásným (Treptow 2000: 86).

Vlad používal ve válce taktiku spálené země, což spočívalo v likvidaci všeho, co by mohl nepřítel využít ve svůj prospěch. Zvláštní pozornost byla věnována potravě, která byla obzvláště důležitá, své nepřátele doslova vyhladoval. Nebyla to však pouze jedna z jeho účinných taktik, narážení na kůl mělo také své opodstatnění. Příkladem je les kůlů, kde byli nepřátelé naráženi na kůl a demonstrativně vystaveni k zastrašení dalších případných oponentů (Märtin 1997: 118, 122 – 124).

2.2.4 Sklonek života

Poslední část svého života strávil Vlad III. ve vězení. Matyáš Korvín se náhodně dozvěděl o dopisech, které Vlad III. Tepes údajně psal Mehmedovi II., v těchto dopisech kníže předstíral lítost svých činů a slíbil spojení a získání celého Uherska. Rumunští historikové se však domnívají, že dopisy byly zfalšované, díky nim měl Matyáš alespoň dobrý

důvod Vlada III. „zneškodnit“. Matyáš dal vojvodu pro zradu zatknout a dopravit do Uherska. Ve vězení strávil celých dvanáct let – střídavě v Budě a v letní rezidenci ve Visegrádu. S největší pravděpodobností nebyl uvězněn na samotce, ale v jakémisi „domácím vězení“. Vlad Tepes dokonce přestoupil na římsko-katolickou víru a následně se oženil a přestěhoval do domu v Budě. Jeho novým zaměstnáním bylo vázání knih. Dle ruských pramenů Vlad III. v zajetí se svými drastickými touhami nepřestal, naopak v „pedagogickém děsu“ pokračoval, avšak pouze v malém formátu – místo toho aby trestal skutečné lidi, vybíjel si zlost na myších a ptácích z tržiště, které čekala stejná smrt jako kdysi jeho nepřátele – naražení na kůl, či uříznutí hlavy. Může to být však pouze další z pověstí, které Vladův život provází (Märtin 1997: 141 – 143).

Roku 1475 byl Vlad III. Tepes propuštěn na svobodu a vydal se do Sedmihradska, aby získal informace, s nimiž se opět vrátil do Budy. V tomtéž roce byl zavražděn Radu Krásný – Vladův bratr – a na trůn dosedl Basarab Laiota. V listopadu dorazili ke královskému dvoru vyslanci Mehmeda a chtěli vyjednávat o míru. Jako odpověď jim byl představen Vlad Tepes, kterého Turci nazývali vojvoda naražeč a měli z něj tedy oprávněný strach (Märtin 1997: 141 – 143, 146, 150).

Následně byla zahájena válka proti Turecku a Vlad III. postupoval s uherskými oddíly. Tureckou posádku překvapil tím, že se se svou armádou převlékli do tureckých oděvů a bez problémů prošli skrze bránu města Srebrenica. Kníže Vlad plnil veškeré naděje, které do něj Uhersko vkládalo. Kde se objevil, tam pustošil a zajatce narážel na kůl, aby ostatním nahnal strach. Basarab Laiota se přidal na stranu Turecka v letech 1476 až 1477 a vpadl společně s tureckými oddíly do Valašska. V té době byl Vlad Tepes potřetí zvolen vojvodou Valašska, jeho poslední vláda však netrvala o nic déle než ta první. O jeho smrti kolují nejméně dvě různé verze, jedna říká, že slavný vojvoda zemřel v boji, zatímco

druhá připouští možnost, že mu byla setnuta hlava najatým vrahem. Tělo knížete bylo pochováno v ostrovním klášteře nedaleko Bukureršti ve Snagovu. Říká se, že jeho hlava byla zakonzervována v medu a zaslána Mehmedovi II. jako důkaz jeho smrti, on ji následně připevnil na tyč a vystavoval (Märtin 1997: 151 – 156).

2. 3 Pověsti o jeho skutcích

O skutcích knížete Vlada Napichovače koluje mnoho pověstí. Pro pochopení jeho krvavé pověsti jich několik uvedu. První příběh je z německé verze skutků Vlada Tepese: Kníže Vlad zahlédl muže, který pracoval v krátké košili, šel za ním a zeptal se ho, zdali má ženu. Muž odpověděl, že ano. Kníže si ji nechal přivést a zeptal se, jaké má povinnosti. Žena mu odpověděla, že její povinnosti jsou prát, vařit a příst. Nato ji kníže nechal narazit na kůl, protože muži neudělala dost dlouhou košili. Muži dal novou ženu a pohrozil jí, že ji potká stejný osud, pokud muži neudělá košili jinou (Andreescu 2001: 145).

Příběh druhý pochází ze slovanské verze vyprávění o knížeti Drákulovi. S prosbou o milodar přišli k Drákulovi dva katoličtí mniši. Kníže si pozval každého zvlášť a zeptal se na stejnou otázku – co si myslí o všech těch lidech naražených na kůlech lemujících jeho dvůr a zdali je to tak dobře. První mnich odpověděl, že ti lidé jsou mučedníci, protože pán má prokazovat milosrdenství, druhý mnich knížete ocenil s tím, že ti lidé spáchali zlo a byli za něj náležitě potrestáni (Andreescu 2001: 129). *„Prvního mnicha dal Dracula narazit na kůl, protože věděl velmi málo o tom, jak má mluvit s velkými pány, a druhého odměnil padesáti dukáty se slovy: „jsi moudrý muž“.“* (Andreescu 2001: 130).

V létě roku 1858 napsal Victor Hugo poemu zvanou Sultán Murad, čtenář se v ní dozví i o Vladovi Tepesovi:

„Bojar Vlad, zvaný Belzebub

Odmítl platit sultánovi daň.

Zajal sultánovy vyslance a všechny je dal

Narazit na třicet kúlů, vztyčených podél cesty.

Murad zaútočil, spálil úrodu, stáje a stodoly s obilím.

Porazil Bojary a vzal do zajetí dvacet tisíc Vladových mužů.

Pak kolem obrovského a spáleného bojiště

Vystavěl silnou zeď z kamenných kvádrů.

Do otvorů, z nichž se ozýval úděsný žalostný nářek,

Dal zazdít dvacet tisíc zajatců.

Ve zdi nachal jen skulinky pro oči utápějící se v šeru.

Než odešel, nechal na zeď vyrýt:

Murad Kameník Vladovi Napichovači.“ (Andreescu 2001: 174 – 175)

Vyprávění o zlém knížeti Drákulovi existuje nesčetně mnoho a nejenom v literatuře, ale také v různých filmových zpracováních a to i těch, které se tváří jako ryze historické filmy. Vlad Tepes je nám předkládán jako předobraz „zla“ avšak ve středověku bylo násilí na denním pořádku. *„Středověká společnost chápe násilí jako vyústění činů nezbytných k zachování cti nebo dobré pověsti, ať už je sociální příslušnost jedinců jakákoliv, ať jsou vznešení či prostí“ (Le Goff - Schmitt 2002: 424 – 425).* Zajímavé je, že některé příběhy se s malou obměnou opakují ve všech prozkoumaných pramenech. A tak můžeme předpokládat, že alespoň částečně vycházejí ze skutečnosti. Ovšem také to může poukazovat pouze na oblibu příběhu a jeho časté přejímání a rozšiřování. Bez důkladného prozkoumání toho, jak jednotlivé prameny vznikaly a dále se vyvíjely, nemůžeme usuzovat, že četný výskyt jednoho příběhu je potvrzením skutečnosti.

3. POVĚST – hrabě Drákula

Hrabě Drákula se nám však do paměti vryl, spíše než jako krutý panovník středověkého Valašska, v podobě transylvánského upíra, který plánuje dobýt Anglii. Otázkou je, proč autor z knížete či vévody vytvořil hraběte a proč postavu Drákuly přesunul do Transylvánie (Sedmihradsko), když jeho předloha vládla ve Valašsku? Je pravděpodobné, že to byla pouhá náhoda nebo obyčejná neznalost autora. V Anglii se titul kníže dlouho nepoužíval. Mimo jiné, jak už víme, s Transylvánií měl Vlad také mnoho společného a pro příběh o upírovi zní název Transylvánie tajemně a je možná vhodnější než Valašsko. Příběh o Drákulovi je kombinací vampyrických představ s konkrétní historickou osobou, ta byla však pro účely příběhu značně upravena. Stvořitelem Drákuly byl irský spisovatel Abraham, zkráceně Bram, Stoker. V paperbackovém vydání nakladatelství Dell Publishing z roku 1971 je editorova poznámka: *„Dracula je nejslavnější hororový příběh všech dob, gotický román, napsaný v roce 1897, který vždycky strašil čtenáře. Je to vyprávění o vampýrech a vlkodlacích, příšerách, které jsou mrtvé a přesto stále žijí. Je to také příběh o statečných lidech, kteří dokáží zničit toto podivné a ďábelské zlo. Bram Stoker byl mistrem napínavého gotického příběhu, jehož excelentním příkladem je právě Dracula. Tato knížka je vlastně mistrovským dílem: několik jeho dalších prací bylo dost populárních, ale žádná z nich nepřežila s takovou přesvědčivostí.“* (Andreescu 2001: 172) Tato poznámka vystihuje nejen dílo Brama Stokera, ale pověsti o Drákulovi jako takové. Není snad jiného tématu, které by přežilo tolik let a stále se těšilo tak velké oblibě. Drákula je fenomén všech dob, dostal se za hranice jak knižní, tak i filmové podoby. To dokazuje obliba známého stejnojmenného muzikálu. V neposlední řadě se s ním můžeme setkat i v japonském animovaném seriálu, poeticky nazvaném Hellsing, kde se

vyskytuje postava nejmocnějšího upíra světa Alucarda⁴ a v jednom díle je zmínka i o knize Brama Stokera. O Drákulovi vzniklo mnoho děl, jak literárních, tak filmově zpracovaných. Tato kapitola si klade za cíl představit alespoň některá díla, vzájemně je porovnat a zjistit, jestli se alespoň minimálně shodují a pokud ano, v čem s představitelem kapitoly první – s Vladem III. Tepesem Drákulou.

3.1 Příběh

Ačkoliv příběh každý z nás jistě dobře zná, nebo alespoň přibližně tuší, o čem Drákula je, představím jej zde v rychlosti ještě jednou. Ať už se různá filmová i literární zpracování liší, vždy jde v podstatě o to samé. Mladý právník zastupující realitní agenturu odjíždí do daleké země ve východní Evropě (Transylvánie), aby sjednal obchod s tajuplným hrabětem Drákulou. Ve své domovině zanechává svoji snoubenku Minu s přítelkyní Lucy a jejím snoubencem. Již po cestě dostává mnoho náznaků od místních lidí, že Drákula není úplně obyčejným člověkem, on však tato varování hrdinně odmítá. Na polorozpadlém hradě mladý právník zjišťuje, že strach lidí byl oprávněný, dokonce najde Drákulu spát v rakvi. Jediná šance na přežití je útěk z hradu pryč. Hrabě se však mezitím pomocí lodi, plně naložené rakvemi s hlínou, přesouvá do Anglie do Whitby, Carfaxu či jiného velkého města, kde začíná pomalu řídit. Jeho první obětí je přítelkyně Miny, náměsíčná Lucy, která postupně umírá na ztrátu krve z dvou malých ranek na krku. Na pomoc Lucy přijel i doktor Van Helsing, který jako první přijde na to, co se zde děje. Ani on ji však už nemůže zachránit. Je rozhodnuto, že hrabě Drákula musí být zneškodněn jakýmkoliv prostředky. Není člověkem, ale nemrtvým, oplývá mnoha nadpřirozenými schopnostmi a má velkou sílu. Zabít jej není tak

⁴ Alucard = pozpátku Dracula

jednoduché, zvláště když si jako druhou oběť vybere Minu. Začíná doslova hon na hraběte. Ten hlavní postavy dovede až do srdce Transylvánie, kam se před nimi utíká schovat na svůj hrad. Tam je nakonec Drákula dostižen a zabit – rozpadne se v prach. Mina je zachráněna.

3.2 Drákula v literatuře

Je překvapením, že v literatuře se s postavou Drákuly nesetkáváme tak často, ačkoliv knih s upířskou tematikou je nepočítatelně. Nejznámějším dílem je výše zmiňovaný *Drákula* od spisovatele Abrahama Stokera, dílo vzniklo v roce 1897 a dodnes je nejoblíbenějším a nejčtenějším příběhem s upířskou tematikou. Je psáno formou zápisků z deníku, dopisy, a telegrafickými zprávami. Několik dalších autorů se snažilo na tuto knihu navázat. Jedním z nich je například kanadský spisovatel a vzdálený příbuzný Abrahama Stokera Dacre Stoker s knihou *Drákula Nesmrtelný*. Českou autorkou, která se zabývá Drákulovskou tematikou, a především postavou Vlada III. je Jenny Nowak, vlastním jménem Jana Moravcová známou knihou je například kniha *Nemrtvý* (<http://www.jennynowak.cz>).

Pro bakalářskou práci byly vybrány tři různé knihy. První je samozřejmě kniha *Dracula* od Brama Stokera, vydání z roku 2004, jako druhou jsem zvolila knihu od Luise Scafatiho *Drakula*, autor je známým argentinským výtvarníkem a jak je napsáno na zadní straně knihy – postavu Drákuly zde „zachytil černí své tuše“. Poslední kniha je prvotina od Pavla Bučka, který píše pod pseudonymem Brian Storker. Je nazvána *Dracula – světlo a stín řádu draka* a snaží se kombinovat život skutečné postavy Vlada III. Tepese s mytickým hrabětem Drákulou. Tyto knihy byly vybrány dle několika kritérií. Hlavní roli hrál žánr a obsah – pro práci je důležité, aby

kniha byla beletristická a vyprávěla příběh o hraběti zvaném Drákula. V neposlední řadě značnou roli hrála také dostupnost knih.

3.2.1 Vzhled hraběte Drákuly

Vzhled hraběte Drákuly hraje podstatnou roli v obrazu této postavy. Pro práci je důležité se na vzhled zaměřit také pro následné porovnávání s reálnou postavou Vlada III. Tepese. Na rozdíl od filmu je v psané formě dán prostor pro individuální představivost. Bram Stoker Drákulu popsal velmi detailně a barvitě, a to nejenom jeho fyzickou podobu, ale také styl jeho oblékání. Cílem této kapitoly je zjistit a porovnat, jak Drákulu popisují ostatní autoři, jestli postavu vykreslili po svém, nebo se inspirovali Stokerskou představou Drákuly.

3.2.1.1 Fyzický vzhled

V díle Brama Stokera je Drákula popisován jako vysoký starý muž s hladce oholenou tváří a bílým knírem. Jeho tvář připomínala dravého ptáka, dominoval jí úzký nos s velmi vykrojeným chřípím, vysoké čelo a řídké vlasy kolem spánků. Obočí měl husté a téměř srostlé. Rudá pevná ústa nebyla skoro vidět pod knírem, ale čněli přes ně ostré bílé zuby. Nápadná byla jeho výrazná bledost, i uši měl bledé a neobyčejně špičaté. Měl širokou bradu a hubené tváře. Ruce měl hrubé a z dlaní mu rostly chloupky, nehty na širokých a hranatých prstech měl dlouhé a zastřižené do špičky, (Stoker 2004: 26-29; viz příloha č. 6).

Luis Scafati popisuje Drákulu jako muže neurčitého věku s lesklými očima, který je bledý jako měsíc. Více ho popisovat ani nemusí, kniha je doplněna četnými ilustracemi, podle kterých každý pozná, jak Drákula

vypadal. Byl hubený, s protáhlým obličejem, kde dominovaly velké černě podbarvené oči a orlí nos. Honosil se úzkými rty, přes něž přečnívaly dlouhé ostré zuby. Také nehty na jeho dlouhých prstech působily ostře, asi pro jejich špičatost, (Scafati 2007: 27; viz příloha č. 7).

V knize od Briana Storkera má být Drákula popisován jako skutečná postava Vlada III. Tepese, ale v podstatě se neliší mnoho od knih předchozích. Drákula byl průhledná, vysoká a štíhlá postava s ohnivým pohledem. Černé husté vlasy nosil sčesané dozadu. Na jeho extrémně bledé tváři se tyčil orlí nos, pod nímž měl mohutný knír a úzké rty. Kostnaté prsty měl zakončené ostrými a špičatými nehty, (Storker: 2009: 110, 234 – 235; viz příloha č. 8).

3.2.1.2 Oděv

Stoker Drákulu oblékl od hlavy k patě do černé barvy bez jakýchkoliv barevných skvrn. V dětské verzi knihy je vyobrazen v dlouhém černém plášti s velkým stojatým límcem, a velikým černým kloboukem na hlavě (Stoker 1998: 15).

Luis Scafati Drákulu vykreslil velmi podobně jako Bram Stoker. Hrabě nosil dlouhý černý plášť, který byl členěn tak, že vypadal jako netopýří křídla. Na hlavě nosil černou dvoucípou čepici, která měla pravděpodobně signalizovat rohy (Scafati 2007: 44).

Stoker Drákulu oblékl také do černého pláště, tentokrát s rudou podšívkou a stojatým límcem, pod krkem zapnutým na zlatý knoflík. Na hlavě měl čapku zdobenou diamanty, péry a výsostným znakem. Na krku měl zavěšen na zlatém řetězu medailon ve tvaru draka (Storker 2009: 110).

3.2.2 Schopnosti a chování

Schopnosti a chování jsou pro literárního Drákulu jevy společné. Schopnosti vychází převážně z vampyrických představ a opakují se ve všech zkoumaných knihách. Drákula se chová racionálně a chladně, každý svůj krok má předem promyšlený. Žije již několik století, a tak měl dostatek času na studium a sebevzdělávání. Mezi jeho schopnosti patří zejména velká síla, možnost přeměny ve zvíře – netopýra, vlka a umění hypnózy. Přibližuje se v závoji mlhy, kterou sám vyrábí. V měsíčních paprscích se dokáže pohybovat jako prach (v knize Storkera je prach specificky červený). Může projít jakoukoliv sebemenší dírkou, a dokonale vidí ve tmě.

Poznat jej můžeme podle určitých neobvyklých prvků. Nikdy nejí, protože se musí živit krví, která je pro něj životadárná. Upír nevrhá stín a není vidět jeho odraz v zrcadle, v díle Luise Scafatiho má Drákula schopnost zrcadlem procházet. Bez vyzvání nemůže vkročit do žádného domu.

Má i mnoho vlastností, díky kterým je porazitelný. Jeho moc za rozbřesku končí. Spát musí v rakvi s domovskou hlínou. Nemůže přebrodit vodu, pokud zrovna není období mezi přílivem a odlivem. Naprosto bezmocným ho činí česnek, křížek a jiné posvěcené symboly. V opuštění rakve mu zabrání větvíčka plané růže. Zabije ho posvěcená kulka střelená do rakve a kůl zaražený do srdce, useknutí hlavy mu přivodí klid a mír (Stoker 2004: 305 – 307).

3.2.3 Ztvárnění ostatních postav

V každém ztvárnění Drákuly se objevuje několik stejných postav, bez kterých by obraz nebyl kompletní. Nabízí se myšlenka, že nějak souvisí s životem Vlada. Z dosud prostudovaných materiálů nemohu tuto

myšlenku nijak doložit, a tak je pravděpodobné, že si je Bram Stoker kompletně vymyslel. Jsou to především postavy Míny, Lucy a Van Helsinga. Těmi se budu podrobně zabývat v kapitolách následujících. Nejsou však jedinými opakujícími se postavami příběhu. Johnatan Harker se jako první vydává do Transylvánie za hrabětem kvůli obchodu. Postava Renfielda, jako Drákulova sluhy, je také neopomenutelná, možná už právě proto, že Pavel Buček alias Brian Stoker, ztotožnil postavu Renfielda se skutečným autorem Dráculy Bramem Stokerem⁵.

3.2.3.1 Mína

V knize Drákula od Stokera je Mína pomocnou učitelkou, což je na tu dobu pro ženu velmi pokrokové. Je velice chytrá a samostatná, ovládá těsnopis a psaní na stroji. Jejím snoubencem je Johnatan Harker, o kterého si dělá starosti, a je mu naprosto oddaná. Mína se stává jednou z obětí Dráculy, ale k jejímu štěstí za ní stojí mnoho schopných lidí, kteří ji nakonec zachrání.

Mína v pojetí Luise Scafatiho se od Stokerovské Míny v zásadě neliší. Není ale nikde zmínka, že by byla učitelkou. Zato Luis Scafati naznačuje, že Mína byla před staletími Drákulovou milenkou. Dokazuje to věta: *„To, co nazýváme realitou, se projevuje vskutku zvláštním způsobem. Před staletími jsem ji miloval a skrze vás se ke mně vrací“* (Scafati 2007: 39). Tuto větu hrabě vyřkl poté, co spatřil obraz Míny. I v této knize se stává Mína Drákulovou obětí, avšak napůl dobrovolně – stane se návnadou. Spolu s Van Helsingem na hraběte políčí past.

⁵ Pod jménem Renfield se v tomto díle ukrývá Bram Stoker, který je v léčebně pro duševně choré. Tam ho noc co noc navštěvuje hrůzostrašná postava - Drákula, která mu vypráví příběh a chce, aby jej zaznamenal, slibuje mu za to věčnou slávu a „nesmrtelnost“. Takhle podle Pavla Bučka (Briana Stokera) napsal Bram Stoker svůj kultovní příběh o Dráculovi.

Mína v díle Briana Storkera je totožná s postavou Míny z díla Brama Stokera – velmi silná osobnost, pokroková, milující. Autor v knize v podstatě vysvětluje, co se s Drákulou dělo před tím, než se udál příběh od Stokera, a co následovalo po něm. Mína i ostatní postavy se musí navrátit do Transylvánie a s Drákulou se utkat znovu protože poprvé ho definitivně nezničili. Storker popisuje také rodovou linii, tedy potomky Míny a Harkera.

3.2.3.2 Lucy

Lucy je všech knihách popisována v podstatě stejně. Je dobrou přítelkyní Míny. Lucy je také první obětí upíra Drákuly. Trpí náměsíčností a je velmi bledá, to může být už následek Drákulovi moci. První teorie je, že Lucy trpí chudokrevností, tato teorie je ale brzy vyvrácena. Lucy v příběhu umírá a po několika dnech se přemění v upíra. Musí být tedy zabita podruhé, aby její duše došla klidu. V podání Storkerovi knihy se postava Lucy nevyskytuje, což je způsobeno tím, že příběh je zde popisován před příběhem Brama Stokera a po jeho příběhu, v té době byla Lucy již mrtvá. V knize od Scafatiho je pouze konstatováno, že se z Lucy stal upír, ale dál se její osud neřeší.

3.2.3.3 Van Helsing

Abraham Van Helsing je jednou z nejdůležitějších postav příběhu. Je to právě on, kdo odhalí Drákulou. Jeho literární zpracování se v mnohém neliší. Působí jako lékař v Amsterdamu a zabývá se okultními vědami. Je přivolán na pomoc slečně Lucy, ale nakonec je díky němu zachráněna především Mína. V knize Brama Stokera je popisován takto: *„Je filozof, metafyzik a jeden z nejvzdělanějších vědců naší doby a podle mého*

přesvědčení je absolutně svobodomyšlný. Navíc má nervy ze železa, je chladný jako ocel, ničím se nedá zviklat, dokonale se ovládá, je snášenlivý“ (Stoker 2004:146). V knize *Dracula: světlo a stín řádu draka* je Van Helsing už velmi starý a nemohoucí, ale ještě před svou smrtí stihne varovat přátele, že Drákula stále žije a je potřeba ho zabít.

3.2.4 Společné a rozdílné rysy v literatuře

V prozkoumané literatuře není mnoho odlišných rysů, což bude způsobeno výběrem knih. Jelikož cílem bylo popsat Drákulu v podobných, pouze jinak zpracovaných dílech, tak se není čemu divit. Všechny knihy vychází z díla od Brama Stokera a liší se pouze minimálně.

Malé rozdíly přeci jenom najdeme, a to především v díle *Světlo a stín řádu draka* od Briana Storkera, ten popisuje postavu od Vlada III., přes Stokerovský příběh Drákuly až po současnost, čímž dává postavě Drákuly větší prostor pro vývoj. Je tam tedy jasný rozdíl, jak dějový, tak i časový. Naopak kniha od Luise Scafatiho je v podstatě přesnou kopií, ač velmi zkrácenou, Drákuly Stokerovského. Velký rozdíl je pouze ve zpracování knihy, která je vytvářena formou obrazů a doplněna krátkým textem.

Očekávala jsem větší rozdíly hlavně v postavě hraběte, jeho oblékání a vzhledu, ale ve všech knihách je popisován velmi podobně a oblékán převážně do černé barvy, někdy s červenými prvky. Vzhled se nelišil v podstatě vůbec, ve všech dílech je zdůrazněna jeho výrazná bledost, orlí nos a přečnívající zuby.

I ostatní postavy jsou si velmi podobné, jak je znát z kapitol předchozích. Jediným výrazným rozdílem je postava Míny. Práce vychází z díla Brama

Stokera, jak už bylo několikrát řečeno a v tomto zpracování má Mína k hraběti fyzický odpor a ani on si ji jako svou oběť nevybral z lásky, ale spíše kvůli pomstě. V díle od Luise Scafatiho je naznačeno, že Mína byla před staletími Drákulovou milenkou.

3.3 Drákula ve filmu

Filmů s drákulovskou tematikou je nepřehledně mnoho, s ohledem na rozsah bakalářské práce jsem musela vybrat pouze malý vzorek, který bude představovat obraz Drákuly. Výběr nebyl jednoduchý, osobně jsem shlédla kolem 10 filmů a z nich vybrala tři, které mi přišly důležité a zajímavě zpracované. To byly v podstatě filmy všechny, je zajímavé kolik rozmanitých filmů o Drákulovi je možné natočit. Některé zdařile kopírovaly román od Brama Stokera, některé byly spíše parodií na Drákulu a některé s příběhem o Drákulovi měly společné pouze jméno hlavní postavy. Kromě žánru filmu byl jedním kritériem pro výběr obsah, pro práci je důležité sledovat příběh, kde Drákula hraje hlavní roli a není odstaven na vedlejší kolej. Dalším kritériem byl také rok, ve kterém film vznikl. Práce by měla popisovat, jak se Drákula a ostatní postavy příběhu proměňovaly v čase, proto jsou ve vzorku filmy z různých let. Dalšími požadavky byly různí režiséři a herci, kteří ztvárnili postavu Drákuly. Zajímavostí je, že většina filmů o Drákulovi má totožný název a filmy jsou rozlišitelné pouze podle roku, ve kterém vyšly. Zprvu bude představen historicky první film o Drákulovi, *Upír Nosferatu* z roku 1922, který režíroval Fridrich Wilhelm Murnau. Film je černobílý a němý, rozhovory a důležitý text je vkládán před kameru na desce. Zajímavostí je, že Bram Stoker neposkytl práva k natočení filmu, a tak některé postavy, jména a částečně i děj příběhu musely být změněny. Hrabě Drákula je zde hrabětem z Orloku. Druhým filmem bude *Drakula* z roku 1979 v režii

Johna Badhama. Hlavní role se ujal herec Frank Langella. A nakonec třetí film z roku 1992, asi nejznámější a dle některých i nejpovedenější zpracování Drákuly, tentokrát od režiséra Francise Forda Coppoly. Hlavní postavy ztvárnili Gary Oldman, Winona Ryder, Anthony Hopkins a Keanu Reeves. Za zmínku však určitě stojí i další filmy, pro které zde nebude více prostoru, jako jsou *Upír Nosferatu* z roku 1979, kterého ztvárnil Klaus Kinski, nebo *Drákula* z roku 1931 v podobě Bély Lugosiho, o kterém někteří tvrdí, že byl nejlepším představitelem Drákuly všech dob (<http://www.csfd.cz>). V roce 1972 vznikl film *In search of Dracula* v podání švédského režiséra Calvina Floyda, jako první byl natáčen skutečně v Sedmihradsku a spojil postavu Drákuly s knížetem Vladem. Ve stejném duchu, ale o pár let později v roce 1979 v Kanadě, byl natočen televizní dokument režiséra J. Filjakovského nazvaný *Count Dracula: The horror story* (Andreescu 2001: 184). Bylo by zajímavé shlédnout i tyto poslední dva filmy a porovnat je s ostatními, avšak nepovedlo se mi je nikde sehnat.

3.3.1 Vzhled hraběte Drákuly

Filmový Drákula byl a stále je ztvárňován mnoha různými herci a měl vždy několik podob – od neošklivější a nejděsivější postavy, jakou si člověk dokáže ve své mysli představit, až po typické krasavce dnešní doby. A nelišil se pouze vzhled fyzický, různé odchylky jsou pozorovatelné i v oděvu. Typickým ukazatelem pro všechny Drákuly je tmavá a sytě rudá barva, která hraběte vystihuje snad ve všech filmech.

3.3.1.1 Fyzický vzhled

Nejradikálněji se Drákula ve filmech proměňoval hlavně ve svém fyzickém vzhledu. V prvním filmu z roku 1922 je to postava bílá, hubená, hodně vysoká s výrazným hrbem, na hlavě nemá žádné vlasy. Má na první pohled nepřírozeně dlouhé paže, zakončené špičatými a neudržovanými nehty, uši má také dlouhé a špičaté a rovněž i zuby. Na obličeji dominuje orlí nos a výrazné tmavé obočí (viz příloha č. 9).

Naopak Drákula ze sedmdesátých let, ztvárněný hercem Langellou, je typický krasavec, a právě proto se do něj hlavní postava mohla lehce zamilovat. Drákula je zde představován jako postava relativně mladá, vysoká, s velmi pronikavými očima. Má černé husté vlasy, hladce oholenou tvář, upravené nehty a v podstatě žádné rysy, které by připomínali Drákulu z let dvacátých (viz příloha č. 10).

V roce 1992 se tvůrci Drákuly zase navrátili k obrazu spíše typičtějšímu pro tuto postavu. Drákula je zde starý, má šedé vlasy, které vypadají jako paruka, vzadu svázané do copu. Je to bílá postava s dlouhými špičatými nehty. Chodí často shrbený, takže má na zádech náznak hrbu, dlaně má nepřírozeně chlupaté a uši bez lalůčku. Ovšem v tomto filmu je Drákula skutečně odkazován k reálné postavě Vlada, kterým býval za mlada – a kterým je po omládnutí. Mladý Drákula (či Vlad) je zde ukazován jako vysoký muž kolem třiceti let, s dlouhými tmavými kudrnatými vlasy, knírem a výraznými vousy a světle modrými očima (viz příloha č. 11).

3.3.1.2 Oděv

Drákulův oděv je další důležitou součástí každého filmu s touto tematikou. Ve filmu *Nosferatu* z dvacátých let, je Drákula oděn do dlouhého černého přiléhavého kabátu, který zdůrazňuje poměrně široká

ramena, dále má černé úzké kalhoty a na hlavě nosí výrazný vysoký klobouk.

Ve filmu z roku 1979 obléká černé vysoké boty, dlouhý černý kabát s výrazným límcem, někdy i s pláštěm. Pod kabátem je kontrastní bílá košile s černým límečkem kolem krku. Celkově jeho oblečení působí uhlazeným mladistvým dojmem.

Nejsložitější oblečení, hlavně kvůli vícero ztvárnění postavy Drákuly, je ve filmu z devadesátých let. Starý hrabě má červené roucho s dračím emblémem a opírá se o hůlku s drakem. Vyobrazení mladého Drákuly, jako postavy Vlada, je v červeném brnění. A Nakonec Drákula, který díky lidské krvi mládne, je oblečen pokaždé do nějakého jiného dobového oděvu. Asi nejzajímavější kombinace je tmavé šedý komplet, s vysokým šedým kloboukem a sytě modrými slunečními brýlemi. Dále se obléká do kabátu s výrazným vzorem v přední části, nebo do bílého saka se zlatou košilí a bílým motýlkem.

3.3.2 Schopnosti a chování

Drákulovy schopnosti a projevy jeho chování jsou ve všech filmech v podstatě stejné a mnoho se neliší ani od literatury. Drákula je chladná a racionálně uvažující postava. Ví, co chce, a využívá všech svých schopností k dosažení cíle. Schopnosti, které stojí za zmínku, jsou hlavně hypnóza a změna podoby do zvířete, většinou vlka, netopýra nebo myši. Také se může proměnit ve stín, nebo hustou mlhu, která projde i tou nejmenší škvírkou. Výrazný je především jeho stín, který zahlédneme většinou dříve než samotnou postavu Drákuly, stín také většinou dělá jiné věci než Drákula. Drákula je znám svou velkou silou, přirovnávanou ke

dvaceti mužům. Důležitou součástí jeho života je krev, kterou musí pít, aby nezemřel. Ve filmu z roku 1992 po krvi dokonce mládne.

Drákula má i vlastnosti, které mu nesvědčí. Spát musí během dne v rakvi naplněné hlínou, přes den je také nejslabší. Sice se ve většině případu může pohybovat i ve dne, ale není to pro něj přirozené a přímý sluneční svit mu vadí. Prozradit ho také může to, že nikdy nejí a ani nepije, alespoň ne víno. Asi nejvýraznějším znakem je, že se neodráží v zrcadle a celkově zrcadla nesnáší. I přes všechny své schopnosti je i Drákula porazitelný, velmi se bojí křížů a všeho posvátného, nesnáší pach česneku. Zabije ho však pouze jediné – kůl zaražený do srdce. Potom se musí oddělit hlava od těla a vyjmout srdce.

3.3.3 Ztvárnění ostatních postav

Tak jako v literatuře i ve filmu se objevuje a stále opakuje několik stejných postav. Mezi ty klíčové a pro práci nezbytné patří opět Mina, Lucy a profesor Van Helsing, kteří jsou v každém filmu ztvárněny trochu jinak, ale přesto stejně. Ani ve filmu nebyla objevena souvislost ostatních postav s Vladem III., ačkoliv mnohé filmy se nás o tom snaží přesvědčit. Těmi se budou zabývat následující podkapitoly. Další neméně důležité postavy jsou: Johnatan Harker, který se s hrabětem většinou seznámí jako první při návštěvě jeho hradu v Transylvánii, a rodinný doktor Seward, jenž přivede na pomoc profesora Van Helsinga. Také postava Renfielda se objevuje v mnoha zpracováních. Renfield je blázen, kterého zkoumá Dr. Seward ve svém ústavu, také je Drákulovým pomocníkem, kterému hrabě slíbil věčný život. Je znám hlavně tím, že pojídá malá zvířata, jako jsou mouchy nebo pavouci.

3.3.3.1 Mína

Postava Miny, celým jménem Wilhelmina, se objevuje asi v každém filmu. Mina je jednou z hlavních postav, protože ji si vždy Drákula vybírá za svou oběť a touží ji přeměnit také v upíra. Mina však svůj boj proti hraběti nevzdává a nakonec nad temnými silami Drákuly s pomocí ostatních zvítězí. V každém filmu je Mina trošku jinou postavou. Ve filmu *Nosferatu* je manželkou Johnatana Harkera (Huttera). Její jméno není Mina, ale velmi podobné – Nina (Ellen). Nina je zde pod vlivem Drákuly náměsíčná. Na konci filmu umírá, ale protože byla žena čistého srdce, *Nosferatu* porazila.

Ve filmu *Dracula* z roku 1979 je postava Miny dcerou doktora Van Helsinga, je také náměsíčná, zdá se, že už od dětství je stále nemocná a trpí různými chorobami. Jako oběť si ji opět vybere hrabě Drákula, vysává jí krev a Mina zdánlivě umírá. Po smrti se ale změní v neživou, tedy v upíra tak jako jím je hrabě Drákula. Její vzhled jako upíra je ve filmu popsán: „*Horká jako uhlíky, oči rudé jako rubíny, rozšklebené rty, zuby dlouhé vypadající jako vlčí tesáky, odporná s dlouhými nehty*“ (*Dracula* 1979).

Mína ve filmu z let devadesátých je snoubenkou Harkera a povoláním je učitelka. Působí usedlým dojmem a naprostou oddaností svému snoubenci, na rozdíl od své kamarádky Lucy není příliš bohatá. I přesto se celkem nevinně seznámí s hrabětem, který se do ní zamiloval a chce ji jen pro sebe. V konečném souboji mu zasadí poslední ránu do srdce a tím ho zničí.

3.3.3.2 Lucy

Lucy je nejlepší kamarádka Míny, patří k bohaté rodině. Je to druhá podstatná ženská role v každém drákulovském scénáři. Avšak ve filmu *Nosferatu* byla tato postava odsunuta do pozadí a nijak specificky se o ní nehovoří.

Ve filmu z roku 1979 je Lucy snoubenkou Johnatana Harkera a dcerou Dr. Sewarda. Působí velmi samostatně a neupjatě. Brzy se seznámí s Drákulou a stanou se z nich „přátelé“. Drákula uplatní nad Lucy svou moc, ona se do něj zamiluje a následně se pomalu začne měnit v upíra – ostří se jí zuby, rudnou oči. Po zabití Drákuly se promění zpátky.

A nakonec Lucy ve filmu z let devadesátých. Je to mladá, rozmařilá dívka, která touží po sňatku. Patří do bohaté rodiny. Za muže si vybrala Artura Holmwooda, ale dvořil se jí i doktor Seward. Stala se první obětí Drákuly a změnila se v upíra. Její duši vysvobodil Artur s pomocí ostatních tím, že jí zarazil hřeb do srdce.

3.3.3.3 Van Helsing

Profesor Abraham Van Helsing jako jediný má tušení, že za vším stojí něco nelidského, něco nemrtvého a něco neživého. Van Helsing přežil filmy o Drákulovi a objevuje se až do dnešních dob jako samostatná postava, příkladem je stejnojmenný film z roku 2004. Je škoda, že tak jako postavu Lucy i postavu Van Helsinga tvůrci filmu *Nosferatu* odsunuli do pozadí.

V dalších filmech se postava Van Helsinga moc neliší, je to lékař, který se orientuje ve východní mytologii. Na pomoc přijíždí až z Holandska, kde vykonává svou praxi. Jako první vždy odhalí, kdo skutečně je Drákula, a

zná postup jak ho zničit. V podstatě díky němu jsou ostatní postavy zachráněny. Ve filmu ze sedmdesátých let je zároveň otcem Miny.

3.3.4 Společné a rozdílné rysy filmů

Jak vyplývá z výše uvedených kapitol, filmy o Drákulovi nejsou totožné, každý se alespoň v něčem liší, ať už je to děj, vzhled hraběte Drákuly nebo role vedlejších postav. Ačkoliv filmy nejsou všechny do detailu stejné, mají mnoho společného, většinou je stejná alespoň myšlenka. Tato kapitola podtrhne a zdůrazní společné i rozdílné rysy všech zkoumaných filmů.

Rysem, který je společný pro všechny filmy, je bez diskuze postava Drákuly, i když ve filmu *Nosferatu* se kvůli autorským právům jmenuje hrabě Orlok. Jak se liší vzhledem či schopnostmi, je popsáno v předešlých kapitolách. Stejně je to se ztvárněním dalších postav, kterému jsou věnovány také kapitoly předešlé, zde je důležité pouze uvést, že ve filmu Drákula z let sedmdesátých je zaměněna postava Lucy a Miny.

Asi nejvýraznější rozdíly jsou v dějové linii. Příběh se odehrává v Anglii, ve filmu z roku 1922 je ale zasazen do Brém. První seznámení s postavou Drákuly se odehrává na jeho hradě v Transylvánii, ne však v případě filmu z roku 1979, tam tento začátek vypustili a Drákula rovnou přijíždí do Anglie na lodi. Film z roku 1992 pro změnu zase začíná jakousi historickou vsuvkou, kde je hrabě Drákula představen jako rytíř Vlad, který se stal upírem, protože zavrhl boha.

Ač se filmy liší v mnohém, jedno je společné pro všechny, Drákula musí odpočívat v rakvi, s domovskou hlínou. Ve filmech *Nosferatu* a *Drákula* z roku 1992 je ukázáno, jak dramaticky hrabě z rakve vstává, rovný a

zcela vzpřímený. Rozlišně jsou filmy taktéž zakončeny, ačkoliv i zde převažuje stereotyp happyendu. V první filmu hrabě zemře, protože vysál pannu s čistým srdcem a v tom okamžiku na něj dopadly sluneční paprsky. Zároveň zde ale umírá i jeho oběť, slečna Nina. V druhém filmu ze sedmdesátých let Drákula umírá rukou Van Helsinga, který jej probodne hákem a vytáhne na sluneční paprsky, kde Drákula zemře. Zemře však i Van Helsing. A nakonec ve třetím filmu je Drákula zabit Minou, která ho probodne kulem a usekne mu hlavu.

3.4 Komparace literatury a filmu

Tato kapitola porovná odraz Drákuly v literatuře a ve filmu. Pokusí se vystihnout zásadní rozdíly, ale zároveň i vyzdvihnout podobnosti. Příběh jako takový se liší pouze v malých nuancích, ale vyobrazení Drákuly je ve filmu i knize odlišné. Největší rozdíl mezi knihou a filmem je v obsáhlosti, film nikdy nemůže pojmout všechny myšlenky a všechny detaily knihy.

Společným rysem pro film i literaturu je postava Drákuly a ztvárnění ostatních postav, ačkoliv ve filmu jsou některé postavy zaměňovány a někdy i zcela vypuštěny. Postava Drákuly je sice společná, ale také se nejvíce odlišuje. V literatuře je Drákula vždy popisován jako postava fyzicky odporná (s výjimkou Drákuly od Briana Storkera, v okamžicích, kdy je Drákula uváděn jako Vlad), ve filmu ale nabývá mnoha podob a stále častěji je zobrazován jako mladý krasavec, do kterého se oběti lehce zamilují. Oblečení je pro Drákulu tak typické a nezaměnitelné, že jak ve filmu, tak v literatuře není mnoho velkých rozdílů a hrabě obléká převážně černou barvu s červenými prvky. Stejně je to i s jeho schopnostmi, jelikož ty vychází převážně z obecných vampyrických představ, jsou společné pro oba žánry.

Nejzásadnější rozdíl mezi literaturou a filmem je vztah hraběte Drákuly a Míny Harkerové. Pokud budeme vycházet z románu od Brama Stokera, nenajdeme nikde náznak toho, že by mezi nimi bylo jakékoliv citové pouto – Mína je naprosto oddaná svému manželovi a k hraběti cítí pouze nenávisť. Filmy nám však tuto myšlenku nenápadně podsouvají a ta se opětovně navrácí i do nově zpracovaných literárních děl.

Další velmi výrazný rozdíl je ve skonu hraběte, v knize Drákula zemře a tím příběh končí (opět až na výjimku románu od Stokera, kde je konec ponechán částečně otevřeným). Filmová zpracování se sice také tváří, že Drákulovou smrtí je definitivní konec, ale určité detaily na konci filmů nám naznačují, že je tu ponechán prostor pro případné pokračování, ale to je asi úděl filmů všech a nejenom těch drákulovských.

4. SROVNÁNÍ DRÁKULY A VLADA III.

Jak už název třetí kapitoly napovídá, bude se věnovat srovnávání pověsti o Drákulovi s historickou postavou Vlada III. Tepese. Půjde tedy o srovnání dvou předcházejících kapitol. Kapitola uvede vztah toho, co je podáváno v pověstech, se skutečným Drákulou, pokud je vůbec možné něco takového vysledovat. Pokusí se vysvětlit, jakou roli v příbězích hraje skutečná historická postava. Jestli je použita pouze jako motiv na skutečnosti zcela nezávislý, nebo jestli je pro příběh podstatná a je skutečnou předlohou příběhu.

V mnoha ohledech se Drákula Vladovi skutečně podobal, srovnáme – li vzhled obou postav, bezpodmínečně musíme dojít k názoru, že Vlad předlohou pro Drákulu skutečně, alespoň částečně, byl. Vladovy výrazné rysy jsou snadno zapamatovatelné a taktéž výrazný obličej Drákuly. V některých zpracováních má Drákula dokonce dlouhé černé vlasy. Otázkou zůstává, zda první autor Drákuly – Bram Stoker – postavu či obraz Vlada předtím, než napsal svůj román, již někde viděl. Pokud tomu tak nebylo, mohlo by se jednat o pouhou náhodu, protože Drákula byl záměrně vylíčen jako výrazný typ. C. C. Humphreys se v doposud nejnovější románové knize o Vladu zmiňuje také o tom, že původně se dílo mělo jmenovat hrabě Vampýr, a až poté autor narazil na postavu Vlada, která svou brutalitou dokonale zapadla do Stokerových představ (Humphreys 2010: 441). Další rysy, jako špičaté, přes ret přečnívající zuby, chlupy rostoucí z dlaní nebo špičaté uši, jsou však už určitě pouze představou autorů knih a filmového průmyslu.

Dalo by se říci, že i oblečení Drákuly lehce kopíruje postavu Vlada Tepese. Z různých vyobrazení Vlada je zřejmé, že se oblékal do černočervených barev respektive jakéhosi pláště, na hlavě nosil pro něj již typickou čapku s perlami. Hororový Drákula je oblečen o něco temněji,

většinou celý do černého, i když v mnoha zpracováních taktéž kombinuje červenou s černou. Na hlavě obvykle nenosí červenou čapku, ale černý klobouk. Oděv byl pravděpodobně zčásti vytvořen i podle módy doby, do které se příběh hlásí⁶.

Postavy se liší v místě, ve kterém pobývaly. Bram Stoker Drákulu popsal jako transylvánského hraběte. Skutečný Drákula – Vlad III. byl však valašský kníže. Další důležitý rozdíl je hrad, který byl pro obě postavy podstatný. Vladovo sídlo bylo Poenari. Zatímco Drákula sídlil na hradě, který je sice detailně popsán, ale v reálném světě neexistuje. Rumunský průmysl nejčastěji turisty provádí po hradu Bran v Brašově v Transylvánii (Sedmihradsku), který by sice mohl zdánlivě připomínat sídlo Drákuly, ale sídlo Vlada III. to určitě nebylo (viz příloha č 12).

Velkou roli v příběhu však hrají hlavně vampyrické představy. V žádných prostudovaných zdrojích není uvedeno, že by měl Vlad III. Tepes nějaké zvláštní nebo nadpřirozené schopnosti. V době Brama Stokera nebyl pojem upír nic neznámého. Myšlenka, že se mrtví lidé živí nějakým způsobem krví živých (hlavně pro získání jejich síly) je základním bodem vampyrismu již ve starověkém slovanském světě (Kerrigan 2008: 125). Jak už je uvedeno v úvodu, první definice upíra je předložena již roku 1693 v časopise *Le Mercure Galant*, kde je popisován jako osoba, která mezi polednem a půlnocí přichází vysávat krev z živých lidí. Z 18. století jsou popsány charakteristické rysy takto – dokonale zachovalá tělesná schránka, čerstvá krev kolem očí, uší a nosu, nově narostlé dlouhé nehty (Maiello 2005: 21, 28). I další znaky typické pro Drákulu vychází

⁶ V té době vládla móda anglický styl, muži se oblékali elegantně, oblek měl precizní střih a byl vypracován z kvalitního materiálu. Nově vynalezený krejčovský metr umožňoval brát přesnější míry a šít přiléhavé oblečení (toho si můžeme všimnout i v několika filmových zpracováních Drákuly) (Racienta a kol. 2009: 182 – 182).

z vampyrických představ – strach z kříže, nenávisť k česneku, po kousnutí upírem se člověk stane také upírem a mnoho dalších.

Proč tedy zrovna Vlad III. Tepes byl pro Stokera předlohou? Johann Heinrich Zopf přišel roku 1733 s teorií, že vampyrismus je dílem ďábla, ale zároveň dodává, že upíry se mohou stát zlé bytosti, které následně ďáblův zásah učiní nemrtvými (Maiello 2005: 41). Jak už víme, Vlad III. nebyl zrovna prototypem hodného a mírumilovného člověka, a tak je možné, že v této souvislosti jej někdo mohl vidět jako ideální obraz upíra a motiv pro hlavní postavu hrůzostrašného příběhu. Ne však Rumuni, kteří Vlada III. Tepese oslavují jako národního hrdinu a srovnávání s upírem nechápu. K oslavám pětistého výročí smrti Vlada dokonce vyšly i dvě monografie, a byla publikována práce *Draculova obhajoba* od autora Corneliu Leu (Andreescu 1999: 194, 195).

Ani mezi dalšími postavami z příběhů o Drákulovi nejsou prokazatelné souvislosti s postavou Vlada III. Filmy a částečně i literatura se nám snaží vnuknout myšlenku, že Vlad se stal nemrtvým poté, co mu zahynula jeho životní láska, on se zřekl boha a následně se z něj stal zlý upír. Myšlenka je to bezesporu krásná, avšak jen těžko možná. O Vladově osobním životě máme jen kusé informace. Dle mých zdrojů měl manželky dvě, jednou z nich byla příbuzná Matyáše Korvína, ale to je v podstatě všechno, co se o jeho intimním životě můžeme dozvědět. Proto je velmi nepravděpodobné, že by se z něj z těchto důvodů měl po smrti skutečně stát upír. A tak postavy Mina, Van Helsing, Lucy i další jsou pouze výtvary bujné fantazie stvořitele Dráculy Brama Stokera, který díky nim dokreslil příběh a dal mu patřičný rozměr.

Dle výše uvedeného tedy nemůžeme tvrdit, že reálná postava Vlada III. Tepese je totožná s postavou románového nebo filmového Dráculy. Je zřejmé, že Vlad a jeho život byl pouhým motivem pro příběh, který

vychází hlavně z obecných vampyrických představ. Jediný výrazný prvek společný pro obě postavy je oblast dnešního Rumunska. Jiný autor se stejnou myšlenkou by si mohl vybrat za motiv někoho úplně jiného, například Alžbětu Báthory, o které dodnes koluje také spousta mýtů a legend podobného charakteru.

5. ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila představit historickou postavu Vlada III. Tepese, objasnit historický kontext a jeho život zastřený mnoha příběhy o jeho krutosti. Také jsem představila příběh o Drákulovi, a rozebrala, jak Drákulu a klíčové postavy příběhu popisuje literatura a jak jej představuje filmový průmysl. To vše proto, abych mohla zjistit, zda Vlad III. Tepes a Drákula mají něco společného. Jak práce uvádí, romanopisec Bram Stoker si vybral právě postavu Vlada III. Tepese jako vzor pro svůj hororový román Drákula. A dodnes se najde mnoho lidí, kteří věří, že Vlad skutečným Drákulou a upírem s vampyrickými schopnostmi skutečně byl. Práce měla objasnit tuto skutečnost a zjistit, jestli je možné, aby příběh o Drákulovi vycházel ze skutečného života Vlada III.

V první, tedy historické, části jsem čerpala převážně z odborné literatury, a to jak o historii Rumunska, tak o životě Vlada III. Mnohokrát jsem se setkala s různými nesrovnalostmi hlavně v literatuře k Vladovi. O jeho životě není mnoho známo a i to, co známo je, se s každým pramenem různí. Není známo ani přesné datum jeho narození, natož způsob smrti. O jeho životě a způsobu vlády koluje mnoho pověstí, které však nemůžeme považovat za relevantní zdroj informací.

Druhá část je vypracována na základě beletristické literatury a filmů. Na základě zmíněných kritérií jsem pro práci vybrala tři základní knihy a filmy. Může se zdát, že z množství dostupné literatury a filmů s tímto tématem byl vybrán pouze malý vzorek a celá práce kvůli tomu může být zkreslená. Proto bych chtěla uvést, že jsem shlédla i přečetla mnohem více příběhu o Drákulovi a až poté vybrala ty, které zastupují většinu.

Výsledek práce pravděpodobně nebyl velkým překvapením. Jak je uvedeno ve třetí kapitole, postava historického Vlada III. Tepese a Drákuly má společného jen velmi málo. Postava Drákuly z Vlada snad

zčásti vychází, ale více než cokoliv jiného byl pouhou inspirací. Kdo by se na postavu tajemného upíra hodil více, než krutý vladař ze středověku, který byl znám pro svoje brutální činy a oblibu v napichování na kůl? Zdá se, že autor příběhu o Drákulovi si historickou postavu pouze vypůjčil a obdaroval ji mnoha vampyrickými schopnostmi, netuše jaká bouře dohadů tím vznikne a kolik let se bude spekulovat, kde je pravda.

Otázkou zůstává, proč si Bram Stoker vybral zrovna postavu Vlada III. Tepese a ne někoho jiného. Je pravděpodobné, že o životě Vlada Draculy slyšel poprvé v rozhovorech s maďarským profesorem Arminem Vambérem, ale jeho životopis moc nestudoval. Stoker se vždy zabýval okultními vědami a také patřil mezi členy Řádu zlatého úsvitu⁷. Když si tedy usmyslel psát román s prvky vampyrismu, rozhodl se jej naroubovat na život tehdejšího krutého panovníka (Andreescu 2001: 174 – 176).

Ať už měl Bram Stoker jakýkoliv důvod, proč si vybral právě postavu středověkého panovníka jako motiv pro svůj hororový román, udělal dobře. Zaručil tak nesmrtelnost nejenom Drákulovi, Vladu III. Tepesovi, ale také sám sobě. Zároveň také rozpoutal diskuzi, která se táhne již několik desetiletí, a myslím si, že zde vždy budou lidé, kteří budou věřit, že Drákula jakožto upír skutečně žil, nebo dokonce stále žije. Od dob prvního vydání Drákuly uplynulo již mnoho let a kniha se těší stále velkému zájmu, ačkoliv v dnešní době jsou známé spíše filmové verze. Avšak v množství filmů o upírech už Drákula prim nehraje.

Věřím, že moje práce přiblížila málo prozkoumanou část dějin Rumunska a život historické postavy Vlada III. Tepese. Zároveň podala přehled o literatuře a filmech s drákulovskou tematikou a v neposlední řadě pomohla objasnit pouze nepočtené souvislosti mezi historickou a románovou postavou Drákuly.

⁷ Společnost zabývající se magií a vyvoláváním temných sil (Andreescu 2001: 174).

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

1. Andreescu, Ștefan 2001, Dracula mezi mýtem a realitou, Praha, Nakladatelství Lidové noviny.
2. Burford, Tim, Richardson Dan 2004, Turistický průvodce. Rumunsko, Nakladatelství Jota, s. r. o.
3. Hay, Denis 2010, Evropa pozdního středověku 1300 – 1500, Praha, Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
4. Kerrigan, Michael 2008, Historie smrti, Praha, nakladatelství Amber Books Ltd.
5. Kolářek, Luboš, Y. 2008, Dracula. Krvavý Vlad III. Napichovač, Třebíč, Vydavatelství Akcent.
6. Le Goff, Jacques, Schmitt, Jean-Claude 2002, Encyklopedie středověku, Praha, Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
7. Le Goff, Jacques 2005, Kultura středověké Evropy, Praha, Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
8. Machiavelli, Niccoló 1995, Vladař, Praha, Ivo Železný, vydavatelství a nakladatelství, spol. s r. o.
9. Maiello, Giuseppe 2005, Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy, Praha, Nakladatelství Lidové noviny.
10. Märtin, Ralf-Peter 1997, Dracula Život a doba knížete Vlada III. řečeného Naražeč, Brno, nakladatelství Bonus A s.r.o.

11. Racieta a kol. 2009, Ilustrovaná encyklopedie odívání od tógy po krinolínu, Bratislava, PERFECT, a. s.
12. Roller, Mihail 1954, Dějiny Rumunska, Praha, Státní nakladatelství politické literatury.
13. Treptow, Kurt W. 1997, Dějiny Rumunska, Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

Prameny:

Beletrie:

1. Humphreys, C. C. 2010, Vlad. Poslední zpověď, Brno, Nakladatelství Jota.
2. Scafati, Luis 2007, Drákula, Brno, B4U Publishing.
3. Stoker, Bram 1997, Drákula, Praha, Knižní klub.
4. Stoker, Bram 2004, Dracula, Praha, nakladatelství Levné Knihy KMa.
5. Storker, Brian 2009, Dracula světlo a stín řádu draka, Brno, Zoner Press.

Filmy:

1. Nosferatu, eine Symphonie des Grauens (režie Friedrich W. Murnau) 1922
2. Dracula (režie John Badham) 1979

3. Bram Stoker's Dracula (režie Francis Ford Coppola) 1992

Internetové zdroje

1. <http://csfd.cz> (2011-03-25)
2. <http://historickaslechta.cz> (2011-03-18)
3. <http://rumunsko.orbion.cz> (2011-04-08)
4. <http://www.jennynowak.cz> (2011-04-01)
5. <http://www.medieval-castle.com> (2011-04-08)
6. Wilson, Katharina M. 1985, The History of the Word "Vampire", *Journal of the History of Ideas*, Vol. 46, No. 4 (Oct. - Dec., 1985), pp. 577-583 přístupné na <http://www.jstor.org/pss/2709546> (2011-03-30)

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1. Portrét Vlada III. v pamfletu z roku 1804 z muzea v Budapešti (Andreescu 2001).

Příloha 2. Portrét Vlada III. Tepese (Andreescu 2001).

Příloha 3. Mapa tehdejšího Rumunska (Andreescu 2001).

Příloha 4. Vladův rodný dům v Transylvánii (<http://rumunsko.orbion.cz>).

Příloha 5. Hrad Poenari (<http://www.medieval-castle.com>).

Příloha 6. Obrázek Drákuly podle Stokera (Stoker 1997).

Příloha 7. Obrázek Drákuly podle Scafatiho (Scafati 2007).

Příloha 8. Obrázek Drákuly podle Storkera (Storker 2009).

Příloha 9. Vyobrazení Drákuly z filmu Nosferatu (Nosferatu 1922).

Příloha 10. Vyobrazení Drákuly z filmu Dracula (Dracula 1979).

Příloha 11. Vyobrazení Drákuly z filmu Bram Stoker's Dracula (Dracula 1992).

Příloha 12. Hrad Bran (<http://www.medieval-castle.com>).

8 RESUMÉ

This work is focused on the character of Dracula, it means reality, myths and its reflect in literature and movies. The first part relates the real figure of Vlad III. Tepes. It describes his life from the birth to the death, his type of reign and also it describes the history of Romania in the Middle Ages. This chapter is complemented by a few stories of Vlad's cruel deeds. The second part is about the legend of Dracula. This part is divided into two main chapters. The first reflected Dracula in the literature and the second in the movies. In the both chapters are observed the progression of Dracula and other important figures and compares them with each other. The third part is a comparison of the legend of Dracula with the real figure of Vlad III. Tepes. It aims is to clarify the relation between the both figures and to find out if is possible that Vlad was the model for Dracula the vampire.

9. PŘÍLOHY

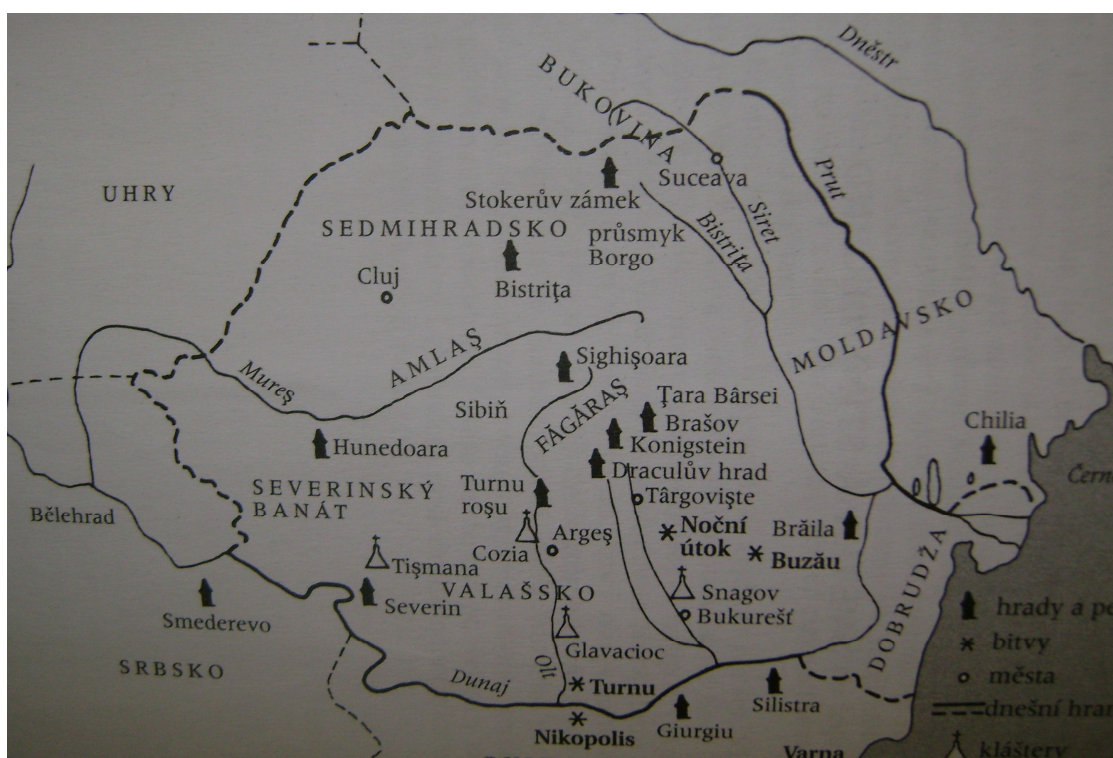
Příloha 1. Portrét Vlada III. v pamfletu z roku 1804 z muzea v Budapešti (Andreescu 2001).

Příloha 2. Portrét Vlada III. Tepese (Andreescu 2001).

Příloha 3. Mapa tehdejšího Rumunska (Andreescu 2001).

Příloha 4. (<http://rumunsko.orbion.cz>).

Vladův rodný dům v Transylvánii. V dnešní době se v domě, ve kterém se Vlad narodil, nachází restaurace a malé muzeum středověkých zbraní (Burford, Richardson 2004: 140).

Příloha 5. Hrad Poenari (<http://www.medieval-castle.com>).

Takto vypadá hrad Poenari, neboli hrad Vlada III. Tepese v dnešní době. Je na hranici Transylvánie a byl vystaven v byzantském stylu. Valašské kroniky uvádí, že byl postaven pomocí „otrocké práce“ a lidé na něm pracovali velmi tvrdě (<http://www.medieval-castle.com>).

Příloha 6. Obrázek Drákuly podle Stokera (Stoker 1997).

Ilustrace Drákuly od Tudora Humphriese.

Příloha 7. Obrázek Drákuly podle Scafatiho (Scafati 2007).

Příloha 8. Obrázek Drákuly podle Storkera (Storker 2009).

Příloha 9. Vyobrazení Drákuly z filmu Nosferatu (Nosferatu 1922).

Příloha 10. Vyobrazení Drákuly z filmu Dracula (Dracula 1979).

Příloha 11. Vyobrazení Drákuly z filmu Bram Stoker's Dracula (Dracula 1992).

Podobizna hraběte před omládnutím.

Hrabě po omládnutí.

Příloha 12. Hrad Bran (<http://www.medieval-castle.com>).

Hrad Bran pochází ze 14. století a turistům je obvykle představován jako hrad Drákuly, ačkoliv to není pravda (Burford, Richardson 2004: 130).